

Vorwort

Es ist eine große Aufgabe, die sich das »Kommunale Handlungskonzept Interkultur« vorgenommen hat: Die Kultureinrichtungen und Kulturförderprogramme unserer Kommunen und die vielfältigen Gruppen und Szenen von Migrantinnen und Migranten untereinander und für die einheimische Bevölkerung zu öffnen.

Eine große Aufgabe – aber auch ohne Alternative. Es gibt keinen anderen zukunftsorientierten und verantwortungsbewussten Weg, als genau diese Aufgabe endlich umfassend anzupacken. Wir haben lange genug in zahlreichen Zusammenhängen und unzähligen Veranstaltungen debattiert, um zu wissen, dass dringender Handlungsbedarf besteht.

In der Tat geschieht bereits vieles: interkulturelle Kunstprojekte, interkulturelle Kompetenz, interkulturelles Lernen – alles hochaktuelle Themen. Allerdings sind diese Versuche, mit interkulturellen Aktionsansätzen auf die durch Einwanderung bedingten Veränderungen in unserer Gesellschaft zu reagieren, von unterschiedlichem Erfolg: Allzu häufig fehlt es an nachhaltigen Konzepten, immer wieder bleibt Interkulturalität im Netz sozialer Bedürfnisse und Ansprüche hängen, verfängt sich im Programm folkloristischer Darbietungen, dem Abfeiern von Kulturklischees und wird karikiert durch soziale Ungleichheit und Machtgefälle. Vor diesem Hintergrund stellt sich die Frage, welche Gesellschaftskonzeptionen und Kulturbegriffe den unterschiedlichen Vorstellungen von Interkulturalität zugrunde liegen. Das gilt in besonderem Maße für die öffentlich finanzierten oder geförderten Kultureinrichtungen.

Um Teilhabe und Chancengleichheit für Migrantinnen und Migranten auch in Kunst und Kultur zu gewährleisten, braucht es fundierte Informationen über ihre Interessen und Bedürfnisse und einen Dialog auf Augenhöhe, der dazu führen muss, dass Menschen mit Einwanderungsgeschichte als Teil dieser Gesellschaft anerkannt und selbstverständlich eingebunden werden: Wir reden mit ihnen, statt über sie – und wir handeln auch mit ihnen gemeinsam, statt für sie. Eine Methode übrigens, die nicht nur im Bezug auf Migrantinnen und Migranten relevant ist: Wer bedarfsorientierte oder profilscharfe

Angebote machen und möglichst viele seiner Adressaten erreichen möchte, kommt um ein Mindestmaß an Kommunikation nicht herum.

Nur durch gemeinsames Vorgehen kann gewährleistet werden, dass »gemeinsame Werte« entdeckt, eine »gemeinsame Kultur« entwickelt wird. Das nun vorliegende Handlungskonzept ist einem solchen interaktiven, differenzierten und sensiblen Vorgehen gefolgt: die entscheidende Grundlage dafür, übertragbare Erkenntnisse erzielen und modellhafte Beispiele entwickeln zu können, die im nächsten Schritt in Politik, Kulturpolitik und vor allen Dingen in praktisches Handeln umgesetzt werden können. Und das entscheidet sich immer konkret vor Ort, in den Kommunen.

Ein großer Dank gilt deshalb allen Beteiligten für ihr Engagement und ein ganz besonderer der Weitsicht und dem Pragmatismus des Interkulturellen Referates der Staatskanzlei unter der Leitung von Ulla Harting. Mein größter Wunsch für dieses Konzept: dass es umgesetzt wird!

*Asli Sevindim, Direktorin für das Themenfeld »Stadt der Kulturen«
der Kulturhauptstadt Ruhr 2010*

Foreword

The task which the »Community Action Plan on Cultural Diversity« has set itself is a most important one: how do we render the cultural institutions and the cultural sponsorship programmes of our communities as well as the many and various organisations and informal groupings of migrants accessible to one another and to the local population?

This is a most important task – it is also one to which there is no alternative. The only way of moving forward with an eye to the future and with an awareness of one’s social responsibility is to tackle this particular task once and for all and in an all-embracing fashion. We have spent enough time debating the issues from every point of view and at all manner of meetings to know that there is now an urgent need for action.

Much is already happening, of course: intercultural art projects, intercultural skills and intercultural learning have all become highly topical issues. However, these attempts to respond to changes in our society brought about by immigration through intercultural action programmes have met with varying success. All too often there is a lack of sustainable concepts; again and again cultural diversity gets caught up in a web of social needs and demands and is treated as though it were part of a programme of folklore performances; it becomes a litany of cultural stereotypes and is reduced to a caricature thanks to social inequality and unequal power structures. Against this background one has to ask what concepts of society and notions of culture the various ideas of what constitutes cultural diversity are based on. This is particularly true of those cultural institutions which are financed or subsidised out of public funds.

In order to guarantee that migrants are enabled to share in arts and culture and to enjoy equality of opportunity, we need reliable information on their interests and needs as well as a dialogue at eye level, which must bring about a situation where people with a history of migration can feel part of this society as a matter of course and are recognised as such: We need to talk to them not about them – and we also need to act together with them and not on their be-

half. Incidentally this is a method which is not only relevant for our dealing with migrants: If one wants to make well-defined proposals which respond to people's needs and if one wants to reach as many of one's addressees as possible, a minimum of communication becomes indispensable.

Only through joint endeavour can we ensure that »common values« are identified and a »common culture« is developed. The action programme we now have before us has been based on such an interactive, differentiated and culturally sensitive procedure, and this is the essential basis for achieving applicable results and developing exemplary models which, as a next step, can be implemented in politics, cultural policy and above all in practical action. And that is something that can only ever be decided at grassroots level, in the communities themselves.

My thanks for their commitment therefore go to all those who have participated in this endeavour and quite particularly to the intercultural section of the State Chancellery under the guidance of Ulla Harting for their farsightedness and their pragmatism. It is my fervent hope that this plan will be implemented.

Asli Sevindim, Director responsible for the »City of Cultures« section of the European Capital of Culture Ruhr 2010 project

Приветствие

Цель, которая поставлена в «Концепции действий по межкультурной проблематике на коммунальном уровне», масштабна: установить контакты между культурными направлениями, программами по поддержке культуры и многочисленными группами мигрантов и познакомить с этими проектами местное население.

Задание ответственное но альтернативы его реализации нет. Нет другого ориентированного на будущее и ответственного пути, кроме реализации этой задачи. Мы достаточно долго дебатировали на многочисленных заседаниях и мероприятиях, чтобы выяснить срочную необходимость действий в этой области.

На сегодняшний день уже многое произошло: межкультурные проекты в области искусства, обмен знаниями по межкультурной проблематике, обучение методам работы в этой области – все темы чрезвычайно актуальны. Однако попытки отреагировать действиями в межкультурной области на изменения нашего общества в связи с эмиграцией увенчались разным успехом: зачастую отсутствуют долгосрочные концепции, межкультурная тематика подаётся только на уровне социальных нужд и требований, воспринимается только её фольклорная составляющая, нередко торжествуют культурные клише и стереотипы.

Исходя из этого возникает вопрос, какие концепции общества и определения культуры лежат в основе различных представлений о межкультурной проблематике. Это относится в особенности к тем направлениям культуры, которые финансируются или поддерживаются государством.

Чтобы обеспечить мигрантам равноправные шансы в искусстве и культуре, нужна научно обоснованная, содержательная информация об их интересах и нуждах, а также необходим непосредственный диалог с ними, ведущий к признанию людей миграционного происхождения частью этого общества: мы разговариваем с вами, а не о вас – и мы работаем с вами вместе. А не вместо вас. Вообще-то говоря, метод относя-

щийся не только к мигрантам: тот, кто делает актуальные, ориентированные на спрос предложения и хотел бы достичь как можно большего количества адресатов, не обойдётся коротким формальным общением.

Только совместными усилиями можно добиться открытия «общих ценностей» и развития «общей культуры». Данная концепция действий преследует интерактивные, дифференцированные и чувствительные цели: она является основой для того, чтобы аккумулировать знания, развить примерные модели развития, которые могли бы быть реализованы в политике, культуре и, прежде всего, в практических действиях. Это решается всегда конкретно на местах, в коммунах.

Огромная благодарность всем участникам за их активность, особенно хочется отметить дальновидность и прагматичность межкультурного реферата государственной канцелярии под руководством госпожи Уллы Хартинг. Моё самое большое пожелание этой концепции: она должна быть осуществлена!

*Асли Севиндим, Директор тематического направления
«Город культур» (Stadt der Kulturen) проекта
«Столица культуры Рур 2010» (Kulturhauptstadt Ruhr 2010)*

Önsöz

»İnterkültürel Yerel Eylem Konsepti« büyük bir görev üstlendi: Şehirlerimizin kültür kurumlarını ve kültürel teşvik programlarını ve çok çeşitli gruplar ve göçmen ortamlarını kendi aralarında ve yerli halka açmak.

Büyük bir görev – ve de seçeneksiz. Bu görevi nihayet kapsamlı bir şekilde üstlenmenin dışında geleceğe yönelik ve sorumluluk bilincine dayalı yoldan başka bir yol yoktur. Bu konuda acil eylem ihtiyacının olduğunu ortaya çıkarmak için ilgili bir çok etkinlikte geniş ve yeterli derecede tartıştık.

Gerçekten daha şimdiden bir çok şey oluyor: Kültürlerarası sanat projeleri, interkültürel yeterlilik, interkültürel öğrenim – hepsi gündemdeki konular. Şüphesiz toplumumuzun göçten kaynaklı değişimine interkültürel eylemlerle cevap verme çabalarının başarılilik oranı farklıdır: Çoğunlukla kalıcı konseptlerden noksandılar, İnterkültüralite tekrar tekrar sosyal ihtiyaçların ve taleplerin ağında asılı kalıyor, folklorik sunların ve kültürel klişelerin arasında sıkışıyor, sosyal eşitsizlik ve kuvvet eğilimleri tarafından karikatürize ediliyor. Bu bağlamda farklı interkültürel bakış açıları hangi toplumsal konseptler ve kültür kavramlarına dayandırılıyor sorusu ortaya çıkıyor. Bu özellikle kamusal maddi destek gören yada teşvik edilen kültür kurumları için geçerlidir.

Göçmenlerin sanat ve kültüre de katılımlarını ve fırsat eşitliğini garanti altına almak için onların ilgi alanları ve ihtiyaçları hakkında itibarlı bilgilere ve ayrıca göçmen geçmişini olan insanların bu toplumun bir parçası olduğunun kabullenilmesi ve tabiatıyla topluma katılımı konusundaki tartışmaların aynı seviyede yürütülmesine ihtiyaç var: Haklarında değil, kendileri ile konuşuyoruz – ve kendileri adına değil, onlarla beraber faaliyet gösteriyoruz. Bu sadece göçmenlerle ilgili konularda geçerli olan bir yöntem değil: Kim talebe yönelik yada hedefi belirli sunular yapıp ve de mümkün olduğu kadar adres sahibine ulaşmak istiyorsa, asgari ölçüde bir iletişimden başka bir çaresi yoktur.

»Ortak Değerler'in« meydana çıkarılması, »ortak Kültür'ün« geliştirilmesi sadece bereber hareket etmekle yerine getirilebilir. Şu an elinizdeki mevcut olan Eylem Konsepti böyle bir etkileşim, ayırt edici ve duyarlı bir hareket tarzından ortaya çıktı: Bunun için temel esas, atılacak yeni adımlarla politika,

kültür politikasında ve her şeyden önce pratik faaliyetlere uyarlanabilecek devredilebilir tecrübeler elde etmek ve örnek olabilecek eylemler geliştirebilmektir. Ve bu da her zaman somut olarak yerinde yani beldelerde sonuçlanır.

Bundan dolayı bütün katılımcılara angajmanları için ve özellikle Ulla Harting'in yönettiği devlet ofisi interkültürel çalışma şubesinin perspektifleri ve uygulamaları için şükranlarımı sunarım. Bu konsept için en büyük arzum: hayata geçirilmesi!

Asli Sevindim,

Yönetici Müdür »Kültürler Şehri«. Kültür Başkenti Ruhr 2010